

فلسفه (۲)

درستی یا نادرستی عبارت‌های زیر را مشخص کنید. (۲ نمره)

- الف) موضوع دانش فلسفه ماهیت است و فلسفه مسائل بنیادین و اساسی پیرامون «ماهیت» را بررسی می‌کند.
 ب) منظور از ممکن‌الوجود بودن یک ماهیت، آن است که آن ماهیت نسبت به وجود و عدم حالت تساوی دارد.
 ج) رابطه علیت، رابطه‌ای وجودی است، مانند رابطه‌ای که میان دو دوست وجود دارد.
 د) یکی از اقدامات مؤثر و مهم فیلسوفان، دقت در مفاهیم عامیانه و نقد و تصحیح یا تعمیق آن‌ها بوده است.
 ه) از نظر افلاطون، کار خداوند هدف‌دار است و براساس حکمت و برای هدفی خاص صورت می‌گیرد.
 و) از نظر سهروردی، حکیمان ایرانی در دوره‌های معاصر، خدا را نورالانوار می‌نامیدند.
 ز) می‌توان براساس دیدگاه ابن‌سینا در رساله عشق گفت: «(حتی یک گل یا یک گنجشک نیز از عشق بهره‌مند است.)»
 ح) بحث فیلسوف، خواه مسلمان، خواه مسیحی وقتی فلسفی است که نتایج تفکر خود را به صورت استدلالی عرضه کند.

راهنمای تصحیح

الف) نادرست (۰/۲۵) (درس ۱ - صفحه ۱)

ب) درست (۰/۲۵) (درس ۲ - صفحه ۱۱)

ج) نادرست (۰/۲۵) (درس ۳ - صفحه ۱۴)

د) درست (۰/۲۵) (درس ۴ - صفحه ۲۳)

ه) درست (۰/۲۵) (درس ۵ - صفحه ۳۱)

و) نادرست (۰/۲۵) (درس ۶ - صفحه ۴۱)

ز) درست (۰/۲۵) (درس ۶ - صفحه ۴۸)

ح) درست (۰/۲۵) (درس ۶ - صفحه ۴۲)

پاسخ خیلی تشریحی

- الف) موضوع دانش فلسفه وجود است و فلسفه مسائل بنیادین و اساسی پیرامون «هستی / وجود» را بررسی می‌کند.
 ج) رابطه علیت، رابطه‌ای وجودی است، اما مانند رابطه‌ای نیست که میان دو دوست وجود دارد، زیرا دو دوست در وجود خود به یکدیگر وابسته نیستند.
 و) از نظر سهروردی، حکیمان ایرانی دوران باستان، خدا را نورالانوار می‌نامیدند.

الف)

کسب Box

انسان در هر چیزی که مشاهده می‌کند (موجودات واقعی) دو جنبه می‌یابد (دو مفهوم انتزاع می‌کند)	
جنبه اول: موجود بودن (وجود و هستی)	جنبه دوم: چیستی داشتن (ماهیت)
وجود وجه مشترک و مشابه موجودات است.	ماهیت وجه اختصاصی و متمایز موجودات است.
همه اشیاء و موجودات جهان در وجود و هستی (بودن) یکسانند و تفاوتی با هم ندارند.	همه اشیاء و موجودات جهان در ماهیت و چیستی با هم تفاوت دارند.
وجود و هستی بر همه اشیاء و موجودات جهان به یک معنا صدق می‌کند.	این جنبه (ماهیت) بر اشیاء و موجودات جهان به یک معنا صدق نمی‌کند.

هـ)

نکته

- خلاصه دیدگاه افلاطون در توصیف خداوند
 ۱- ثابت و تغییرناپذیر است. ۲- زاینده نیست. ۳- جاودان است. ۴- مجرد (غیرمادی) است. ۵- از طریق عقل قابل درک است، چون مادی نیست.
 خوب بدانیم که افلاطون می‌گوید: برای ما معیار هر چیزی خداست نه آن‌طور که برخی می‌گویند این یا آن فرد؛ یعنی از دیدگاه افلاطون معیار درستی یک رفتار فقط خداست پس رفتارمان را باید با خدا تطبیق دهیم و هر کس رفتارش شبیه به خدا باشد، درست‌تر است. او معتقد است معیار درستی یا نادرستی رفتار، افراد نیستند.

- (الف) گسترش اصل مغایرت وجود و ماهیت، فرصتی را فراهم کرد تا فلاسفه غرب مجدداً با فلسفه ارتباط برقرار کنند.
- (ب) دانشمندان علوم طبیعی به دلیل پذیرفتن دست به تجربه می‌زنند تا علل حوادث را پیدا کنند.
- (ج) فیلسوفی را سراغ نداریم که به طور صریح و روشن با معنای اتفاق موافق باشد.
- (د) هر یک از عوامل «آشپز» و «رنده» برای تهیه غذا علت محسوب می‌شوند.
- (هـ) یکی از افلاطون‌شناسان مشهور اروپایی می‌گوید: افلاطون ابداع‌کننده فلسفی است.
- (و) اعتقاد به خدا، می‌تواند به زندگی دهد و انسان را وارد مرتبه‌ای برتر از زندگی کند.
- (ز) سهروردی، معتقد است که حکیمانی در ایران می‌زیسته‌اند که علاوه بر حکمت، با نیز آشنا بوده‌اند.
- (ح) همهٔ اشیائی که به واسطه دیگری اکنون موجودند، هستند.

راهنمای تصحیح

(الف) ارسطویی (۰/۲۵) (درس ۱ - صفحه ۷)

(ب) اصل علیت (۰/۲۵) (درس ۳ - صفحه ۱۷)

(ج) اول (۰/۲۵) (درس ۴ - صفحه ۲۴)

(د) ناقصه (۰/۲۵) (درس ۴ - صفحه ۲۵)

(هـ) خداشناسی (۰/۲۵) (درس ۵ - صفحه ۳۱)

(و) معنا (۰/۲۵) (درس ۶ - صفحه ۴۷)

(ز) عرفان (۰/۲۵) (درس ۶ - صفحه ۴۱)

(ح) واجب‌الوجود بالغیر (۰/۲۵) (درس ۶ - صفحه ۴۵)

(ج)

درس‌Box

نتیجه پذیرش آن	معانی اتفاق	
علت هست ولی معلول نیست = نفی وجوب بخشی معلول هست ولی علت نیست = نفی علیت مثال: وجود باران بدون وجود همه عوامل بارش	نبودن رابطه ضروری میان حوادث جهان و پدیده‌های آن	اول
مثال: حرارت سبب یخ بستن آب است یا آفتاب سبب تاریکی است. نفی و انکار اصل سنخیت، نفی تناسب، نظم و هماهنگی در هستی را به دنبال دارد، هم‌چنین منکر این اصل نمی‌تواند دلیل نظم این عالم را توجیه کند. شخص به هیچ کاری دست نخواهد زد و ...	نبودن سنخیت میان اشیا و آثار آن‌ها (از هر علتی هر معلولی پدید آید و هر معلولی از هر علتی به وجود آید).	دوم
نفی و انکار «علت نخستین جهان»، «علة‌العلل» یا «علت حقیقی» و «آفریننده جهان» یعنی نفی غایت‌مندی زنجیره حوادث و فرایندهای تکاملی	نبودن غایت و هدف خاص در حرکات و نظم جهان	سوم
مبتنی است بر قبول سه اصل علیت، اصل وجوب بخشی و اصل سنخیت (این معنای اتفاق پذیرفته شده است). امری نسبی است و دربردارنده معنی درست است، امری ممکن است و با اصل علیت تضاد و تناقض ندارد.	رخ‌دادن حادثه پیش‌بینی نشده	چهارم

(و)

دیدگاه فلاسفه مسلمان و برخی از فیلسوفان غربی مانند ویلیام جیمز، برگسون، کرکگور و کاتینگهام در نقش ایمان به خدا در معناداری زندگی	
وجه اشتراک	همگی معتقدند که ایمان و اعتقاد به خدا در معنادار شدن زندگی مؤثر است.
وجه اختلاف	فلاسفه مسلمان ابتدا به اثبات خدا می‌پردازند. سپس از ضرورت اعتقاد و ایمان به خدا در باب معناداری زندگی حرف می‌زنند، ولی برخی از فیلسوفان غربی مانند ویلیام جیمز، برگسون، کرکگور و کاتینگهام چون از راه تجربی نمی‌توانند خدا را اثبات کنند، فقط از تأثیر ایمان و اعتقاد به خدا در معناداری زندگی حرف می‌زنند.

(ح)

توضیح اقسام واجب از دیدگاه ابن‌سینا	
واجب‌الوجود بالذات	ذاتی است که وجود برایش ضرورت دارد و این ضرورت، از ناحیه خود آن ذات است نه از ناحیه یک امر بیرونی.
واجب‌الوجود بالغیر	اشیاء و موجوداتی که به وجود آمده‌اند اما این وجود از خودشان نیست بلکه از غیر و علتی دیگر دریافت کرده‌اند.

گزینه مناسب را انتخاب کنید. (۱/۲۵ نمره)

- الف) نوع حمل در قضیه «مربع شکل است» با کدام یک از قضایای زیر تناسب دارد؟
 (۱) انسان، حیوان است. (۲) انسان، مخلوق است.
 ب) از نظر دکارت، انسان اصل علیت را چگونه درک می کند؟
 (۱) ذاتی (۲) فطری
 ج) انسان با طرح چه سؤالی می کوشد از طریق استدلال، رابطه های علی میان پدیده ها را بشناسد؟
 (۱) چرا (۲) چیست
 د) کدام دسته از فلاسفه عقیده دارند که ذهن انسان پس از درک «اصل امتناع اجتماع نقیضین» می فهمد که حوادث خودبه خود رخ نمی دهند؟
 (۱) تجربه گرایان (۲) فیلسوفان مسلمان
 ه) در کدام قضیه، محمول از اجزاء ذاتی موضوع است؟
 (۱) مداد، جسم است. (۲) آب، گرم است.

راهنمای تصحیح

الف) گزینه «۱» (۰/۲۵) (درس ۱ - صفحه ۵)

ب) گزینه «۲» (۰/۲۵) (درس ۳ - صفحه ۱۶)

ج) گزینه «۱» (۰/۲۵) (درس ۳ - صفحه ۱۴)

د) گزینه «۲» (۰/۲۵) (درس ۳ - صفحه ۱۷)

ه) گزینه «۱» (۰/۲۵) (درس ۲ - صفحه ۱۰)

الف

درس Box

توضیح	مثال	اقسام حمل
حمل ضروری و بی نیاز از دلیل و علت - موضوع و محمول، عینیت (یکسانی) مفهومی و مصداقی دارند.	انسان، حیوان ناطق است. مثلث سه ضلعی است.	حمل اولی ذاتی
حمل غیر ضروری نیازمند دلیل و علت است. وجود و ماهیت در ذهن متمایز و جدا هستند. وجود و ماهیت مغایرت ذهنی دارند ولی در خارج یکی هستند.	انسان، موجود است. مثلث موجود است.	حمل شایع صناعی

(ب)

فیلسوف	نظر در مورد علیت
دکارت	(۱) اصل علیت بدون دخالت تجربه به دست می‌آید و جزء اصول اولیه‌ای است که به طور فطری درک می‌کنیم (فطری نه عقلی). (۲) انسان با درکی از رابطه علیت متولد می‌شود و نیازمند تجربه نیست. (۳) پذیرش رابطه علیت مقدمه و پایه هر تجربه‌ای است (علیت مقدم بر تجربه است). (۴) یافتن مصداق‌های علیت نیازمند تجربه و آزمایش است.
تجربه‌گرایان (به جز هیوم)	(۱) انسان از طریق حس توالی یا هم‌زمانی پدیده‌ها را مشاهده می‌کند و رابطه ضروری میان علت و معلول را درمی‌یابد. (۲) مثال آن آمدن خورشید و روشن شدن زمین است. این رابطه را حس کرده‌ایم و به این رابطه «ضروری» میان طلوع خورشید و روشن شدن زمین، علّیت گفته‌ایم.
دیوید هیوم	(۱) ضرورت موجود در یک رابطه را نمی‌توانیم از طریق حس درک کنیم چون اصلاً از طریق حس قابل درک نیست پس راه تجربی دیگری لازم است. (۲) حس چه چیز را نشان می‌دهد؟ جسم، رنگ و این چیزها! حس، روشن شدن زمین را درک می‌کند، آمدن خورشید را درک می‌کند ولی رابطه ضروری بین این دو را نمی‌تواند درک کند. (۳) این رابطه که ذهن ما از پشت‌سرهم آمدن پدیده‌ها درک می‌کند یک تداعی ذهنی است. (۴) تداعی یک حالت روانی ناشی از توالی و پشت سر هم آمدن پدیده‌هاست.

(ه)

نسبت قضیه	توضیح	مثال
ضروری	محمول در قضیه برای موضوع خودش ضروری است چرا؟ چون محمول ذاتی موضوع است.	مثلث، شکل سه‌ضلعی است.
امکانی	محمول، ضروری نیست یعنی می‌تواند باشد می‌تواند نباشد، چون محمول ذاتی موضوع نیست.	انسان، موجود است.
امتناعی	محمول نمی‌تواند به موضوع نسبت داده شود یعنی نبودنش ضرورت دارد، پس این محمول را به هیچ وجه نمی‌توان به موضوع نسبت داد.	عدد، چهار فرد است.

۴ با توجه به اسامی داخل کادر، دیدگاه‌های زیر مربوط به کدام‌یک از فیلسوفان است؟ (۱ نمره)

ارسطو - کاتینگهام - دکارت - افلاطون - هیوم

- الف) استدلال‌های اقامه‌شده بر وجود خدا در غرب، سیر نزولی به خود گرفته‌اند.
ب) اصولاً مقایسه بدون وجود یک برتر و یا برترین، امکان‌پذیر نیست.
ج) خداوند نه از میان می‌رود و نه کسی او را به وجود آورده است.
د) استدلال عقلی، مستقل از حس و تجربه وجود دارد.

راهنمای تصحیح >> الف) کاتینگهام (۰/۲۵) (صفحه ۳۹)

ب) ارسطو (۰/۲۵)

ج) افلاطون (۰/۲۵)

د) دکارت (۰/۲۵) (درس ۵ - صفحه‌های ۳۱ تا ۳۴)

درس‌Box

جمع‌بندی دیدگاه متفکران در مورد خداوند	
تلاش کردند تصویری عقلانی از خدایی که مجرد و برتر از عالم طبیعت است، ارائه دهند.	سقراط، افلاطون و ارسطو
تلاش کردند استدلال‌های مختلف و جدید در اثبات وجود خدای واحد ارائه دهند.	دکارت و فلاسفه عقل‌گرا
استدلال‌های عقلی عقل‌گرایان را در اثبات خدا مردود می‌دانستند. برخی تجربه‌گرایان راه انکار خدا را پیش گرفتند و برخی مسیر رسیدن به خدا را قلب و تجربه‌های شخصی دانستند.	تجربه‌گرایان
مخالف با استدلال‌های عقلی عقل‌گرایان بود و اعتقاد داشت یا خدایی وجود ندارد و یا نمی‌توان آن را اثبات کرد.	هیوم
اثبات وجود خدا از طریق وجدان و وظایف اخلاقی (عقل عملی). اساساً کانت معتقد است نمی‌توان برای اثبات خدا استدلال نظری ارائه کرد، بلکه او می‌خواهد صرفاً با تکیه بر نیاز انسان به خدا، قبول، پذیرش و ایمان به خدا را توضیح دهد و موجه کند.	کانت
از تجربه‌های معنوی درونی و عشق و عرفان برای اثبات وجود خدا استفاده کردند و تأکید بر معناداری زندگی با پذیرش وجود خدا داشتند.	ویلیام جیمز و برگسون
بر ارتباط زندگی معنادار با قبول وجود خدا و ایمان به او تأکید کرد.	کرکگور
بر ارتباط زندگی معنادار با قبول وجود خدا تأکید کرد. خدا عامل اصلی معنابخشی به زندگی است.	کاتینگهام
بر ارتباط زندگی معنادار و با فضیلت با قبول وجود خدا تأکید کرد. خدا عامل اصلی معنابخشی به زندگی است.	داستایوفسکی

با توجه به اسامی داخل کادر، دیدگاه‌های زیر درباره «خدا» مربوط به کدام‌یک از این فلاسفه است؟ (یک مورد اضافی است) (۱/۵ نمره)

فارابی - دکارت - ویلیام جیمز - ملاصدرا - کاتینگهام - افلاطون - برکسون

- الف) کار خدا هدفدار است و براساس هدف و حکمتی خاص صورت می‌گیرد.
- ب) وجود خداوند عمدتاً در تجربه‌های شخصی درونی نهفته است.
- ج) قبول خداوند زندگی ما را در بستری قرار می‌دهد که آن را با ارزش و با اهمیت می‌سازد.
- د) تصور من از حقیقتی نامتناهی، از خود من متناهی و هیچ موجود متناهی دیگر نیست، پس این تصور از یک موجود نامتناهی است.
- ه) همه موجودات و واقعیات جهان عین وابستگی و نیاز به خدا هستند و این نیازمندی، سراسر وجود آنها را فراگرفته است.
- و) چون که هر معلولی نیازمند علت است؛ پس سلسله علت‌های این جهان باید منتهی به علتی شود که خود نیازمند علت نیست.

پاسخ: الف) افلاطون (۰/۲۵) (درس ۵ - صفحه ۳۱)

ب) ویلیام جیمز (۰/۲۵) (درس ۵ - صفحه ۳۷)

ج) کاتینگهام (۰/۲۵) (درس ۵ - صفحه ۳۹)

د) دکارت (۰/۲۵) (درس ۵ - صفحه‌های ۳۴ و ۳۵)

ه) ملاصدرا (۰/۲۵) (درس ۶ - صفحه ۴۶)

و) فارابی (۰/۲۵) (درس ۶ - صفحه‌های ۴۳ و ۴۴)

اگر وجود بر مفاهیم ستون سمت راست، حمل شود، این مفاهیم با کدام مورد از ستون سمت چپ، تناسب

دارند؟ (۷۵/۰ نمره)

ستون سمت راست	ستون سمت چپ
الف) انسان	۱) واجب‌الوجود
ب) خدا	۲) ممتنع‌الوجود
ج) سیاه سفید	۳) ممکن‌الوجود

راهنمای تصحیح >> الف) «۳» ممکن‌الوجود (۷۵/۰)

ب) «۱» واجب‌الوجود (۷۵/۰)

ج) «۲» ممتنع‌الوجود (درس ۲، صفحه ۱۰) (۷۵/۰)

درس Box

نوع رابطه	تعریف	مثال
وجوبی	محمول قضایا برای موضوعشان ضروری (وجوبی) است. ضروری = حتمی یا اجتناب‌ناپذیر = تخلف‌ناپذیر = غیرقابل تخلف = اقتضای وجود داشتن	مثلت، شکلی سه‌ضلعی است.
امکانی	محمول برای موضوع ضروری نیست؛ بلکه امکانی است. یعنی موضوع می‌تواند این محمول را بپذیرد یا نپذیرد. ممکن = نسبت یکسان داشتن = حالت تساوی = هر دو طرف ممکن است = قابل تخلف = لا اقتضا	مردم تبریز، ترک هستند.
امتناعی	برقراری ارتباط میان موضوع و محمول غیرممکن (محال) است. عدم اقتضای وجود داشتن = غیرقابل تحقق = ممتنع = محال = غیرممکن = نشدنی	عدد شش، فرد است.

۶ درک و دریافت فلسفی از متن. (۱ نمره)

متن زیر را بخوانید و مشخص کنید که هر مورد بیانگر تأیید یا رد کدام یک از معانی اتفاق است؟ هفته گذشته با یک تور کویرگردی، به کویر لوت سفر کردیم، شب‌های کویر با آسمانی پر از ستاره و به تصویر کشیدن آفرینش هستی، بسیار زیبا و هم‌چنین سرد است. در کوه‌پیمایی که در دل کویر داشتیم، به صورت کاملاً اتفاقی شکارشدن یک مار افعی شاخ‌دار را به چنگال‌های تیز شاهین، مشاهده کردیم. (۱) حیوانات مناطق خشک و کویری، مانند همین مارها و افعی شاخ‌دار، به صورت اتفاقی در مقابل شرایط خشک آب‌وهوایی مقاوم شده‌اند. (۲) یکی از همسفرهای ما، زمانی که در حال میل کردن ناهار خود بود، توسط مار گزیده شد، هر چند که باید با نیش آن مار می‌مرد اما بدون استفاده از پادزهر، به صورت کاملاً اتفاقی زنده ماند. (۳) در خصوص پادزهرها باید بیان کرد که استفاده از هر پادزهری برای گزیدگی‌های مختلف از جمله نیش مار یا عقرب یا زنبور یا سایر جانداران، مؤثر است. (۴)

راهنمای تصحیح « (۱) معنای چهارم (۰/۲۵)

(۲) معنای سوم (۰/۲۵)

(۳) معنای اول (۰/۲۵)

(۴) معنای دوم (۰/۲۵) (درس ۳ - صفحه ۲۴ تا ۲۶)

درجس Box

معانی اتفاق	مخالفان	توضیح
اول (نفی وجوب علی و معلولی)	همه فلاسفه (البته نه به صورت صریح و روشن)	علت قبول اتفاق به معنی اول، عدم آگاهی از تمام اجزای یک علت است. قبول اتفاق به معنای اول موجب نفی رابطه ضروری میان علت و معلول است.
دوم (نفی سنخیت علت و معلول)	فیلسوفان مسلمان از جمله ابن‌سینا، ملاصدرا، علامه طباطبایی و برخی از فیلسوفان اروپایی	انکار سنخیت موجب بی‌اعتباری همه علوم می‌شود، شخص به هیچ کاری دست نخواهد زد، این باور او متناقض با هستی نظام‌مند قانون‌مند قرار می‌گیرد.
سوم (نفی غایت‌مندی / نفی علت غایی)	فلاسفه‌ای که برای جهان علت نخستین و آفریننده را اثبات می‌کنند.	پذیرش این معنای اتفاق به معنی نفی علت نخستین جهان یا علت حقیقی (علت‌العلل) است و غایت‌مندی زنجیره حوادث عالم را نفی می‌کند. قبول اتفاق به معنای سوم، موجب نفی علت غایی در جهان است.
چهارم (روی دادن حادثه پیش‌بینی نشده)	مخالفی ندارد.	دلیل عدم مخالفت با این معنای اتفاق این است که معنای چهارم اتفاق علیت و فروع آن را رد نمی‌کند. چون علت چیزی را نمی‌شناسیم نمی‌توانیم حوادث را پیش‌بینی نکنیم نه این‌که حوادث علت ندارند.

به سؤال‌های زیر پاسخ کوتاه دهید.

اولین فیلسوف مسلمانی که به نسبت میان وجود و ماهیت توجه ویژه‌ای کرد و در تمایز میان این دو مفهوم،

نکاتی را مطرح نمود کیست؟ (۵/۰ نمره)

راهنمای تصحیح >> فارابی (۵/۰) (درس ۱ - صفحه ۴)

چرا مسائل مورد بحث فیلسوفان با توجه به پیشرفت علوم، تغییر نمی‌کند؟ (۵/۰ نمره)

راهنمای تصحیح >> زیرا با این که علوم پیشرفت می‌کنند، اما بسیاری از مسئله‌های فیلسوفان ثابت مانده است و فیلسوفان درباره آن

بحث کرده و کتاب می‌نویسند. (۵/۰) (درس ۲ - صفحه ۹)

طبق دیدگاه فیلسوفان (به جز تجربه‌گرایان)، اصل سنخیت چگونه اصلی است؟ (۵/۰ نمره)

راهنمای تصحیح: فیلسوفان (به جز تجربه‌گرایان) این اصل را اصلی عقلی می‌دانند. (۵/۰) (درس ۳ - صفحه ۱۸ و ۱۹)

نتایج اصل علیت و سنخیت:	
اصل علیت:	(۱) زمینه‌ساز نگاهی ویژه به جهان و اشیاء پیرامونی (۲) پی‌بردن به ارتباط اجزای جهان با یکدیگر و پیوستگی‌شان (۳) کشف منشأ و عامل پیدایش هر پدیده‌ای در مواجهه با آن
اصل سنخیت میان علت و معلول:	(۱) نظم و قانون‌مندی میان دسته‌های مختلف پدیده‌ها (۲) هر چیزی نمی‌تواند منشأ هر چیزی شود.
برخی نتایج اصل علیت و سنخیت از منظر فیلسوفان:	(۱) وجود نظم و پیوستگی (۲) امکان پیش‌بینی رخدادها (۳) امکان پیشگیری از برخی حادثه‌ها (۴) امکان پژوهش و تحقیق (۵) تنظیم امور زندگی

۱۰ چه مسئله‌ای موجب شده که برخی انسان‌ها گمان کنند میان علت و معلول رابطه ضروری حاکم نیست؟ (۵/۰ نمره)

راهنمای تصحیح « آگاه نبودن از تمام اجزای یک علت تا مه (۵/۰) (درس ۴ - صفحه ۲۵)

نکته: فقط علت تامه به معلول، وجوب وجود می‌دهد. رابطه محمول و موضوع گاهی ضروری و گاهی امکانی است. در بحث وجوب علی و معلولی رابطه علت (تامه) و معلول ضروری است، ولی رابطه علت ناقصه با معلول، امکانی است.

منظور از زندگی معنادار چیست؟ (۵/۵ نمره)

۱۱

راهنمای تصحیح: یک زندگی دارای غایت و هدف و سرشار از ارزش‌های اخلاقی که انسان را نسبت به آینده مطمئن می‌کند و آرامشی برتر به او می‌دهد. (۵/۵) (درس ۵ - صفحه ۳۷)

درس Box

ردیف	خلاصه دیدگاه فیلسوفان اسلامی درباره اثبات خدا و معناداری حیات
۱	همه فیلسوفان مسلمان بر امکان پذیر بودن استدلال عقلی بر وجود خدا تأکید کرده‌اند.
۲	همه فیلسوفان مسلمان با روش فلسفی و رعایت قواعد فلسفی درباره خدا اندیشیده و در این راستا، استدلال عقلی خود را مطرح کرده‌اند.
۳	می‌توان در میان آرا و نظرات فیلسوفان مسلمان در معرفت‌شناسی و آرا و دیدگاه‌هایشان در اثبات عقلی وجود خدا ارتباط و هماهنگی یافت.
۴	فارابی از طریق اصل امتناع تسلسل علل نامتناهی و نیز با استفاده از رابطه علیت (تقدم علت بر معلول) اقدام به اثبات وجود خدا کرد.
۵	ابن سینا برخلاف فارابی، بدون توجه به اصل امتناع تسلسل علل نامتناهی و از طریق ممکن‌الوجود بودن موجودات، واجب‌الوجود بالذات را اثبات کرد.
۶	ملاصدرا بدون توجه به اصل امتناع تسلسل علل نامتناهی و با استفاده از فقر و وابستگی موجودات، وجود غنی بالذات را اثبات کرد.
۷	فلاسفه مسلمان ضمن توجه به ارتباط خدا و معناداری حیات، معناداری زندگی را حاصل و نتیجه اثبات عقلی وجود خداوند تلقی کردند.

راهنمای تصحیح

(۱) وجود بی‌نیاز و غیروابسته (۰/۲۵)

(۲) وجودهای نیازمند و وابسته (۰/۲۵) (درس ۶ - صفحه ۴۶)

درس Box

مقایسه برهان‌های فارابی، ابن‌سینا و ملاصدرا در اثبات وجود خداوند		
فارابی	ابن‌سینا	ملاصدرا
با استفاده از اصل تقدم علت بر معلول (وجود معلول مشروط به وجود علت است و نه بالعکس) علت‌العلل را اثبات می‌کند.	با نگاه به ماهیت اشیاء و این‌که اشیاء ماهیتاً ممکن‌الوجود هستند و هر ممکن‌الوجودی نیاز به علت دارد، واجب‌الوجود بالذات را اثبات می‌کند.	با نگاه به وجود و واقعیت اشیاء که عین وابستگی، فقر و نیازمندی هستند، وجود غنی بالذات را اثبات می‌کند.
با توجه به قاعده امتناع تسلسل علل نامتناهی، علت‌العلل را اثبات می‌کند.	هر دو فیلسوف بدون توجه به قاعده امتناع تسلسل علل نامتناهی، واجب‌الوجود بالذات (غنی بالذات) را اثبات می‌کند.	

نکته

ملاصدرا از وجود وابسته، فقیر و نیازمند به ← وجود غیروابسته و بی‌نیاز رسید. مبنای نظریه او نیازمندی واقعیت‌ها به غیر خود است و نهایتاً به وجود بی‌نیاز می‌رسد.

تیبازی ابن‌سینا و فارابی، موجودات را به واجب‌الوجود بالذات (علت‌العلل) و واجب‌الوجود بالغیر (ممکن‌الوجود بالذات) تقسیم می‌کنند؛ اما ملاصدرا موجودات را به دو دسته نیازمند و بی‌نیاز تقسیم می‌کند. البته موجود نیازمند و وابسته همان ممکن‌الوجود بالذات فارابی و ابن‌سینا است.

گول‌نخوری مفاهیم علت‌العلل، واجب‌الوجود بالذات و وجود غیروابسته و بی‌نیاز دارای یک معنی هستند، یک مصداق دارند و فقط در تعبیر و لفظ مختلف‌اند.

به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید.

۱۳ فلسفه‌ای که آکوئیناس در قرن ۱۳ میلادی پایه‌گذاری کرد متکی به دیدگاه چه کسانی بود و چه نقشی در

ارتباط فلاسفه اروپایی با فلسفه یونانی داشت؟ (۱/۵ نمره)

راهنمای تصحیح «
توماس آکوئیناس فلسفه‌ای را در اروپا پایه‌گذاری نمود که بیشتر متکی به دیدگاه‌های ابن‌سینا (۵/۵) و تا حدودی «ابن رشد» بود. (۵/۵) همین امر فرصتی را فراهم کرد تا فلاسفه غرب با اندیشه‌های فلسفی و عقلی ابن‌سینا و ابن‌رشد آشنا شوند و از این طریق، مجدداً با فلسفه ارسطویی ارتباط برقرار کنند. (۵/۵) (درس ۱ - صفحه ۶ و ۷)

تجربه‌گرایان به جز هیوم چه تبیینی در خصوص رابطه علیت دارند؟ با مثال توضیح دهید. (۱/۵ نمره)

راهنمای تصحیح

این فیلسوفان هر چیزی را براساس حس و تجربه تحلیل می‌کنند. (۰/۵) آنها معتقدند انسان از طریق حس به توالی پدیده‌ها پی می‌برد و رابطه علیت را بنا می‌نهد. (۰/۵)

مثال می‌گویند چون همیشه زمین با آمدن خورشید روشن می‌شود و با رفتنش تاریک، انسان اسم این توالی را، علیت نامیده است. (۰/۵) (هر مثال درست دیگری هم بیان شود، نمره کامل تعلق می‌گیرد.) (درس ۳ - صفحه‌های ۱۶ و ۱۷)

درس Box

فیلسوف	خلاصه نظریات در مورد اصل علیت	نتیجه دیدگاه
دکارت	۱- از طریق تجربه قابل درک نیست. ۲- از اصول اولیه و بدیهی است. ۳- از امور فطری است.	پذیرش علیت
هیوم	۱- عدم امکان درک اصل علیت از طریق عقل، حس و تجربه ۲- علیت فقط تداعی ذهنی است که یک امر روانی ناشی از توالی پدیده‌هاست.	انکار علیت
فلاسفه مسلمان (ابن سینا)	۱- یک قاعده عقلی است. تجربی و مادرزادی هم نیست. چون ذهن در بدو تولد، نه دارای تصور اولیه از علیت است و نه تصدیق اولیه از علیت. ۲- از تجربه به دست نمی‌آید. ۳- به دنبال هم آمدن دو حادثه به معنای «علیت» نیست. ۴- علیت یک امر واقعی است.	پذیرش علیت
تجربه‌گرایان	۱- درک علیت از طریق حس و تجربه است. ۲- تجربه‌گرایان معتقدند، حواس انسان توالی و تکرار پدیده‌ها را درک می‌کند و رابطه علیت را بنا می‌نهد. ۳- ابزار شناخت معتبر از دیدگاه آنان حس و تجربه است.	پذیرش علیت

۱۵

دیدگاه کسانی که در عین انکار خداوند می‌خواهند برای انسان و جهان غایت و هدف تعیین کنند، چگونه قابل

نقد است؟ (۱ نمره)

قبول غایت وقتی امکان‌پذیر است که آن غایت قبل از پیدایش اشیاء مشخص شده باشد (۵/۰) و اشیاء متناسب با آن ساخته شده باشند تا به سوی آن حرکت نمایند و بدون قبول خداوند، چنین غایت و هدفی امکان‌پذیر نیست.

(۵/۰) (درس ۴ - صفحه ۲۶)

راهنمای تصحیح

درس Box

معنی اتفاق	مخالفان اتفاق	توضیح
سوم (نفی غایت‌مندی / نفی علت غایی)	فلاسف‌ای که برای جهان علت نخستین و آفریننده را اثبات می‌کنند.	پذیرش این معنای اتفاق به معنی نفی علت نخستین جهان یا علت حقیقی (علت‌العلل) و نفی غایت‌مندی زنجیره حوادث عالم است. قبول اتفاق به معنای سوم علت غایی در جهان را نفی می‌کند.

۱۶ برهان حرکت مطرح شده توسط ارسطو را بیان نمایید. (۱ نمره)

راهنمای تصحیح

ارسطو معتقد است که وجود حرکت نیازمند محرکی است که خودش حرکت نداشته باشد. (۲/۲۵) زیرا اگر حرکت داشته باشد نیازمند محرکی دیگر است (۲/۲۵) و آن محرک دوم نیز اگر نیازمند محرکی دیگر باشد سلسله محرکها تا بی نهایت جلو خواهد رفت و چنین تسلسلی عقلاً محال است. (۵/۵) (درس ۵ - صفحه ۳۴)

درس Box

جمع بندی دیدگاه ارسطو:

- (۱) از قدرت استدلال و منطق قوی برخوردار بود.
 - (۲) نخستین استدلال های واقعی بر اثبات وجود خدا را ارائه نموده است.
 - (۳) استدلال های ارسطو بر وجود خدا، گرچه قدم های اولیه بودند، اما از استحکام خاصی برخوردارند.
 - (۴) استدلال های ارسطو بر وجود خدا، زمینه را برای استدلال های دیگر توسط متفکران بعدی مهیا نمود.
 - (۵) بهترین و خوب ترین موجود از نظر او خداست و او از طریق موجود خوب تر و بهتر، بهترین و خوب ترین موجود (خدا) را اثبات کرد. (برهان درجات کمال)
 - (۶) استدلال های ارسطو، قیاسی است.
 - (۷) از طریق نظم جهان مادی، ناظم جهان را که موجودی مجرد و جاودان است، اثبات نمود.
 - (۸) از طریق برهان حرکت، موجود ثابتی (خدا) را در جهان اثبات نمود.
 - (۹) ارسطو سه برهان بر وجود خدا ارائه کرده است:
- الف) برهان خوب ترین و برترین موجود، ب) برهان نظم و ج) برهان حرکت

فلاسفه مسلمان تأثیر اعتقاد به خدا را در زندگی انسان به چه چیزی تشبیه می‌کنند؟ توضیح دهید. (۱ نمره)

راهنمای تصحیح

فلاسفه مسلمان تأثیر اعتقاد به خدا در معنابخشی به حیات بشری را شبیه به وجود و نقش آب در حیات جسمانی می‌دانند. (۰/۲۵) بشر ابتدا از طریق حواس پی به وجود آب می‌برد و آن را واقعی می‌یابد؛ (۰/۲۵) سپس این آب واقعی را می‌نوشد و این‌جاست که سیراب می‌شود. اعتقاد به خدا نیز این‌گونه است؛ (۰/۲۵) یعنی ابتدا باید وجود خدا را از طریق عقل پذیرفت و سپس با او ارتباط معنوی برقرار کرد و یک زندگی معنادار را سامان داد. (۰/۲۵) (درس ۶ - صفحه ۴۷)

نکته

فلاسفه مسلمان معتقدند که مهم‌ترین رکن در معناداری، غایت‌مندی جهان و انسان است. کسی می‌تواند برای انسان و جهان از معناداری سخن بگوید که قبل از آن، خدا را اثبات و قبول کرده باشد. به عبارت دیگر، فیلسوفان مسلمان خدایی که وجودش اثبات شده را موجب معنادهی به زندگی می‌دانند نه صرف اعتقاد به خدا را. از دیدگاه فلاسفه مسلمان، ارتباط معنوی با خدا و تشکیل یک زندگی معنادار و متعالی، ناشی از ← اثبات خدا از راه تفکر، تعقل و اندیشه (اثبات عقلی خدا) است.

دیدگاه همه فلاسفه مسلمان و برخی از فیلسوفان غربی مانند ویلیام جیمز، برگسون، کرکگور و کاتینگهام

در نقش ایمان به خدا در معناداری زندگی

وجه اشتراک	وجه اختلاف
همگی معتقدند که ایمان و اعتقاد به خدا در معنی‌دار شدن زندگی مؤثر است.	فلاسفه مسلمان ابتدا به اثبات خدا می‌پردازند. سپس از ضرورت اعتقاد و ایمان به خدا در معناداری زندگی حرف می‌زنند، ولی برخی از فیلسوفان غربی مانند ویلیام جیمز، برگسون، کرکگور و کاتینگهام چون از راه تجربی نمی‌توانند خدا را اثبات کنند، فقط از تأثیر ایمان و اعتقاد به خدا در معناداری زندگی حرف می‌زنند.

۱۸ این سینا چه تعریف و تعبیری از «عشق» دارد؟ (۱ نمره)

هر یک از ممکنات به واسطه حقیقت وجودش، همیشه مشتاق کمال و برحسب فطرت، از بدی‌ها گریزان است.

(۵/۵) این اشتیاق ذاتی و ذوق فطری که سبب بقای ممکنات و مخلوقات است، عشق نام دارد. (۵/۵) (درس ۶ -

صفحه ۴۸)

راهنمای تصحیح

منظور از این که می‌گوییم رابطه ماهیت «انسان» با «وجود» یک رابطه امکانی است را بیان کنید. (۱ نمره)

راهنمای تصحیح

منظور این است که انسان می‌تواند باشد و می‌تواند نباشد. (۰/۲۵) ذات وی به گونه‌ای نیست که حتماً باشد و هم‌چنین ذات وی به گونه‌ای نیست که حتماً نباشد. (۰/۵) با بودن علت «وجود» برای انسان ضروری می‌شود و انسان واجب‌الوجود می‌گردد و موجود می‌شود. (۰/۲۵) (درس ۲ - صفحه‌های ۱۱ و ۱۲)

۲۰

در جامعه اروپایی چگونه پایه‌های اعتقاد به خدا سست شد و زندگی فاقد معنا و مقصود ارزش‌های متعالی شد؟ (۱ نمره)

راهنمای تصحیح

رشد تفکر حسی و حس‌گرایی و ظهور فیلسوفانی که جهان را صرفاً حقیقتی مادی می‌دانستند و انسان را نیز موجودی مادی می‌شمردند، (۰/۲۵) پایه‌های اعتقاد به خدا را در جامعه اروپایی سست کرد و زندگی دسته‌هایی از مردم را تحت تأثیر قرار داد، (۰/۲۵) بدین صورت که معنا و مقصود زندگی در میان آنان در حد اهداف مادی تنزل پیدا کرد (۰/۲۵) و زندگی فاقد معنا و ارزش‌های متعالی گردید و بحران معناداری زندگی پدید آمد. (۰/۲۵)